

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ КОРПОРАТИВНИХ ОБЛІГАЦІЙ В УКРАЇНІ

Чумак Ю.

Національний університет харчових технологій

Ринок корпоративних облігацій України є важливим сегментом економіки, де підприємства можуть залучати довгострокові фінансові ресурси. Потреба в таких ресурсах є вкрай необхідною, оскільки пов'язана із забезпеченням поступального розвитку вітчизняної економіки, реструктуризацією і оновленням виробництва, збільшенням випуску традиційних і нових видів продукції.

Досвід зарубіжних країн свідчить, що важливе місце в структурі джерел фінансування посідає емісія цінних паперів і, перш за все, акцій та облігацій. В Україні фондовий ринок як джерело фінансових ресурсів використовується неповною мірою, в той час як в країнах з розвинутою ринковою економікою він забезпечує залучення від 50 до 80 % загального обсягу інвестиційних вкладень, зокрема, облігаційна маса корпорацій становить, як правило, від 10-15 до 60-65 % загального обсягу емісії корпоративних цінних паперів, що свідчить про важливість облігаційної позики як альтернативного джерела фінансування діяльності підприємства.

Поняття «облігація» з теоретичного погляду розглядається в таких аспектах: як фінансовий інструмент, що визначає відносини зобов'язань та як об'єкт договору між емітентом та інвестором. Облігація, як цінний папір, що забезпечує виникнення зобов'язання емітента перед інвестором, передбачає формування відносин між суб'єктами з приводу отримання коштів у розмірі та на умовах, що відповідають вимогам позичальника, і необхідністю їх повернення разом із відсотками за кредитування. Облігація як договір позики передбачає передання однією стороною іншій у власність права на кошти у вигляді цінного паперу [2, С. 237].

Дослідження зарубіжного досвіду дозволяє виділити декілька важливих особливостей функціонування ринку корпоративних облігацій, зокрема, корпоративні облігації, як правило, забезпечують залучення капіталу на тривалий період. Як правило, довгострокові позики, що розміщуються на ринку цінних паперів, проте останнім часом намітилася тенденція до скорочення термінів їх обертання (з 25-30 років до 5-10 років), що пов'язано, з одного боку, з прискоренням впровадження найновітніших науково-технічних розробок, широким використанням механізму прискореної амортизації тощо, а з іншого — з намаганнями інвесторів вкладати свої кошти в цінні папери з більш короткими термінами погашення, зменшуючи тим самим інвестиційні ризики. За висновками експертів, на сьогодні оптимальний розмір емісії має становити 10-15 % річного обороту підприємства, а термін дії позики не повинен перевищувати 1-2 роки.

Ринок боргових цінних паперів вітчизняних підприємств у 2013 р. характеризувався слабким розвитком, а саме відсутністю попиту на облігації з боку інсти-

туційних інвесторів, низькою ліквідністю, наявністю неринкових випусків тощо. Так, у 2013 р. Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку було зареєстровано випусків облігацій підприємств на суму 23,1 млрд. грн., що більше за 2012 р. на 2,3 млрд. грн. Водночас, слід зазначити, що реєстрація випуску ще не свідчить про його повне розміщення. Так, у 2013 р. лише шістнадцять емітентів розмістили свої випуски або деякі серії своїх облігацій. Дев'ятнадцять емітентів продовжують розміщення боргових цінних паперів. Наприклад, ТОВ «Буджитлостандарт» розмістило лише серію 1-А на суму 27,7 млн. грн., в той час як від лютого 2013 р. здійснюється розміщення дев'яти серій на суму 236,1 млн. грн. ТОВ «Глобинський м'ясокомбінат» із запланованих 100 млн. грн. розмістив облігації лише на суму 15,4 млн. грн.

У 2013 р. найбільший обсяг облігацій вдалося розмістити Державному агентству автомобільних доріг України на суму 5 млрд. грн., які були забезпечені державними гарантіями. Проте, з кінця 2012 р. Державне агентство автомобільних доріг України не може продати випуск семирічних облігацій на суму 6 млрд. грн. під 16,3%.

Іншим потужним емітентом у 2013 р. був ПАТ «Укртелеком», який публічно розмістив чотири серії чотирьохрічних облігацій на 600 млн. грн., з плаваючою купонною ставкою на перші чотири квартали 19,5% (надалі ставка зменшується до 18%). Також компанія здійснила приватне неринкове розміщення п'ятирічних облігацій на суму 1,75 млрд. грн. під 8% річних.

В цілому вітчизняний ринок корпоративних облігацій характеризується високою концентрацією. Так, на двох емітентів — ПАТ «Укртелеком» та Державне агентство автомобільних доріг України — припадає 81,5% всіх розміщених облігацій підприємств у 2013 р. [3].

В умовах, коли господарюючі суб'єкти змушені шукати нові варіанти залучення коштів інвесторів, корпоративні облігації можуть стати ефективним інструментом залучення та акумуляції коштів як для реалізації середньо- і довгострокових програм, так і для розв'язку поточних проблем реального сектору економіки. В стабільній економічній ситуації облігації можуть бути привабливими для приватних інвесторів (населення) як реальна альтернатива готівковій іноземній валюті, для комерційних банків і професійних учасників ринку цінних паперів — як зручний варіант розміщення гривневих ресурсів, для іноземних інвесторів — як засіб здійснення портфельних інвестицій в українські підприємства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Каламбет С.В. Формування ринку корпоративних облігацій в Україні з метою залучення інвестиційних ресурсів на підприємстві/ С.В. Каламбет// Вісник національного університету залізничного транспорту ім. академіка В. Лазаряна. — 2009. — №28. — с. 236-239.

2. Хмарська Я.В. Корпоративні облігації в умовах нестабільності економіки України/ Я.В. Хмарська// Вісник Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького. — 2009. — № 152. — с. 131-137

3. Інтернет– ресурс <http://real-economy.com.ua/publication/22/60573.html>

Науковий керівник: Сілакова Г.В.